

Cyngor Sir Penfro

Crynodeb Archwilio Blynyddol 2023

Dyma ein crynodeb archwilio ar gyfer Cyngor Sir Penfro. Mae'n dangos y gwaith a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf, a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2023. Mae ein crynodeb archwilio yn rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol Cymru. Mae mwy o wybodaeth am y dyletswyddau hyn ar gael ar ein [gwefan](#).

Ynglŷn â'r Cyngor

Rhai o'r gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu

Ffeithiau allweddol

Mae'r Cyngor yn cynnwys 60 o gynghorwyr sy'n cynrychioli'r pleidiau gwleidyddol canlynol:

- Ddim yn gysylltiedig ag unrhyw grŵp 17
- Grŵp annibynnol 19
- Ceidwadwyr Cymreig 10
- Llafur 10
- Democratiaid Rhyddfrydol Cymru 2
- Plaid Cymru 2

Gwariodd y Cyngor £290.5 miliwn ar ddarparu gwasanaethau¹ yn ystod 2022-23².

¹ Rydym yn diffinio gwariant ar wasanaethau fel cost y gwasanaethau a godir i'r gronfa gyffredinol o'r Dadansoddiad Cyllid Gwariant, llai o unrhyw gost o wasanaethau Cyfrif Refeniw Tai, yn ogystal â praeseptau, ardollau a llog dyled.

² Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon 2022-23

Ffeithiau allweddol

Ar 31 Mawrth 2023, roedd gan y Cyngor £82.6 miliwn o cronfeydd ariannol defnyddiadwy³. Mae hyn yn cyfateb i 28.4% o wariant blynyddol y Cyngor ar wasanaethau⁴.

Mae gan y Cyngor 6% o'i 71 ardal yr ystyrir eu bod o fewn y 10% mwyaf difreintiedig o ardaloedd yng Nghymru, dyma'r 10fed isaf o'r 22 cyngor unedol yng Nghymru⁵.

Rhagwelir y bydd poblogaeth Sir Benfro yn cynyddu 3% rhwng 2023 a 2043 o 126,600 i 130,200, gan gynnwys gostyngiad o 9% yn nifer y plant, gostyngiad o 5% yn nifer y boblogaeth oedran gweithio a chynnydd o 27% yn nifer y bobl 65 oed a hŷn⁶.

Dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol

Gwnaethom gwblhau gwaith yn ystod 2022-23 i gyflawni'r dyletswyddau canlynol:

- Archwilio Cyfrifon**

Bob blwyddyn mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol y Cyngor i sicrhau bod arian cyhoeddus yn cael ei gyfrif yn briodol.

- Gwerth am arian**

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio a yw'r Cyngor wedi rhoi trefniadau ar waith i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, ac mae'n rhaid iddo fod yn fodlon ei fod wedi gwneud hyn.

- Egwyddor datblygu cynaliadwy**

Mae angen i gyrrff cyhoeddus gydymffurfio â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod a chymryd camau i gyflawni eu hamcanion llesiant. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

³ Rydym yn diffinio cronfeydd ariannol y gellir eu defnyddio fel cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio ar gyfer costau refeniw, lle nad yw'r pwrpas wedi'i ddiogelu gan y gyfraith. Dyma gyfanswm y gronfa gyffredinol, cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi a balansau ysgolion. Mae'n eithrio cronfeydd wrth gefn Cyfrif Refeniw Tai, derbyniadau cyfalaf a grantiau cyfalaf nad ydynt yn cael eu cymhwyso.

⁴ Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon 2022-23

⁵ Diffinnir ardal yn y cyd-destun hwn fel 'Ardal Allbwn Super Isaf'. Ffynhonnell: Stats Cymru

⁶ Ffynhonnell: [Ystadegau Cymru, Amcanestyniadau Poblogaeth](#)

Yr hyn a ganfuom

Archwilio Cyfrifon 2022-23 Cyngor Sir Penfro

Er mwyn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol rydym yn cwblhau prosiectau penodol, ond rydym hefyd yn dibynnu ar waith archwilio eraill, a gwaith rheoleiddwyr fel Arolygiaeth Gofal Cymru ac Estyn (yr arolygiaeth addysg). Rydym yn ystyried canfyddiadau ein gwaith archwilio wrth asesu a yw'r Cyngor wedi sefydlu trefniadau i sicrhau gwerth am arian. Mae ein canfyddiadau a'n casgliadau wedi'u crynhoi isod.

Bob blwyddyn rydym yn archwilio datganiadau ariannol y Cyngor.

Ar gyfer 2022-23:

- Cyflwynwyd y datganiadau drafft i'w harchwilio ar 20 Rhagfyr 2023. Roedd hyn wedi'r dyddiad cau ar 31 Gorffennaf 2023 a bennwyd gan Lywodraeth Cymru.
- Roedd ansawdd y datganiadau drafft a gyflwynwyd i'w harchwilio arnynt yn ddigonol ar y cyfan.
- Rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn wir a theg ddiamedod ar ddatganiadau ariannol yr Awdurdod ar 14 Mai 2024, ar ôl y dyddiad cau y cytunwyd arno gyda Llywodraeth Cymru ar 30 Tachwedd 2023. Cyflawnwyd yr archwiliad mewn amserlen debyg i'r flwyddyn flaenorol er gwaethaf effaith gofynion safonau archwilio newydd. Cafodd y rhain eu cynnwys yn ein cynllun archwilio a ystyriwyd gan y Pwyllgor Archwilio ar 28 Medi 2023. Roedd cyhoeddi'r datganiadau drafft yn hwyr yn bennaf oherwydd materion capasiti mewn Gwasanaethau Eiddo a Gwasanaethau Ariannol a blaenoriaethau cystadleuol. Roedd y broses archwilio hirfaith yn bennaf oherwydd rhai papurau gwaith gwael yn cefnogi'r cofnodion cyfrifeg a'r oedi wrth ymateb i ymholiadau archwilio.
- Paratowyd Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac Adroddiad Naratif yr Awdurdod yn unol â Chod CIPFA a chanllawiau perthnasol. Roeddent hefyd yn gyson â'r datganiadau ariannol a baratowyd gan yr Awdurdod ac â'n gwybodaeth am yr Awdurdod.
- Gwnaed nifer sylweddol o newidiadau i ddatganiadau ariannol yr Awdurdod yn deillio o'n gwaith archwilio, a adroddwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ein Hadroddiad Archwilio Datganiadau Ariannol ym mis Ebrill 2024 ac i'r Cyngor ar 9 Mai 2024.
- Yn ogystal â chyfrifoldebau'r Archwilydd Cyffredinol dros archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod, mae hefyd yn gyfrifol am ardystio nifer o hawliadau a ffurflenni grant. Nid yw ein gwaith hyd yn hyn wedi nodi unrhyw faterion pwysig.
- Cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol y dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o gyfrifon ar gyfer 2022-23 wedi'i gwblhau ar 14 Mai 2024.

Adolygiad sicrwydd ac asesu risg

Fe wnaethom adolygu'r trefniadau y mae'r Cyngor wedi'u rhoi ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio ei adnoddau. Gwnaethom gynhyrchu'r adroddiadau canlynol o'n gwaith sicrhau ac asesu risg:

- Gosod amcanion llesiant – gwnaethom edrych ar ddull y Cyngor o bennu ei amcanion llesiant. Canfuom fod y Cyngor wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu ei amcanion llesiant newydd ond bod angen iddo gryfhau ei drefniadau ar gyfer cynnwys dinasyddion a monitro ei gynnydd.
- Defnydd o wybodaeth perfformiad: persbectif a chanlyniadau defnyddwyr gwasanaeth – gwnaethom edrych ar bersbectif defnyddwyr y gwasanaeth a'r data canlyniadau a ddarparwyd i aelodau ac uwch swyddogion, a sut mae'r wybodaeth hon yn cael ei defnyddio. Canfuom nad yw'r wybodaeth perfformiad a ddarperir i uwch arweinwyr yn gyffredinol yn eu galluogi i ddeall safbwynt defnyddwyr gwasanaeth a chanlyniadau gweithgareddau'r Cyngor. Mae hyn yn cyfyngu ar eu gallu i ddeall effaith gweithgareddau'r Cyngor.

Strategaeth Ddigidol

Yn ystod 2022-23, gwnaethom adrodd ar ddull strategol y Cyngor o ymdrin â digidol, ac yn benodol i ba raddau y datblygwyd hyn yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy; ac y bydd yn helpu i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau'r Cyngor. Canfuom fod y Cyngor yn datblygu ei ddull strategol o ymdrin â digidol ond nad yw eto wedi egluro'r adnoddau sydd eu hangen i'w gyflawni na'i drefniadau monitro, ac mae gwendidau yn ei ddull o weithio mewn partneriaeth.

Dilyniant i'r argymhellion a gyhoeddwyd yn adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru er budd y cyhoedd (Cyfnod 1)

Yn yr adolygiad dilynol hwn, gwnaethom adrodd bod y Cyngor yn gwneud cynnydd wrth fynd i'r afael â'r argymhellion yn ein Hadroddiad er budd y Cyhoedd ond bod angen iddo sicrhau ei hun a dangos bod y camau y mae'n eu cymryd yn gynaliadwy ac y bydd yn cyflawni'r effeithiau a fwriadwyd.

Arolygiaethau eraill

Gwnaethom hefyd ystyried adroddiadau Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) ac Estyn yn ogystal ag unrhyw gamau dilynol a gymerwyd gan y Cyngor mewn ymateb.

Gwaith parhaus

Gwnaethom hefyd edrych ar yr heriau a'r cyfleoedd allweddol sy'n wynebu'r Cyngor. Gallai'r rhain effeithio ar allu'r Cyngor i gyflawni ei rwymedigaethau cyfreithiol mewn perthynas â'r egwyddor datblygu cynaliadwy a'r defnydd o'i adnoddau.

Mae ein gwaith parhaus yn cynnwys:

- Adolygiad thematig – cynaliadwyedd ariannol (2023-24)
- Adolygiad thematig – trefniadau comisiynu (2023-24)
- Dilynol ar yr argymhellion a gyhoeddwyd yn adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru er budd y cyhoedd (Cyfnod 2) (2023-24)
- Adolygiad gofal heb ei drefnu (2022-23)

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth ac fe'i penodwyd gan Ei Mawrhydi'r Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn cael ei dwyn i gyfrif gan y Senedd.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol, a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol, yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion sy'n weddill Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a chaiff gynnal archwiliadau arbennig o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'i chyrrff cyhoeddus noddedig a chysylltiedig, Comisiwn y Senedd, a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Archwilio Cymru yw'r enw ar y cyd anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân gyda'u swyddogaethau cyfreithiol eu hunain, fel y disgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.